

Wyrok z dnia 29 czerwca 2005 r.

II PK 339/04

Prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego przysługuje pracownikowi zaliczonemu do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, chociażby nie wystąpił do pracodawcy o przyznanie takiego urlopu.

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 czerwca 2005 r. sprawy z powództwa Heleny K., Marka K. i Joanny K.-P. przeciwko Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Z.G. o zapłatę, na skutek kasacji powodów od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze z dnia 29 czerwca 2004 r. [...]

1) u c h y l i ł zaskarżony wyrok w pkt I w części zmieniającej wyrok Sądu Rejonowego i oddalającej powództwo co do kwoty 9.955, 50 zł i w tym zakresie sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego,

2) w pozostałej części kasację oddalił.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2003 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze uwzględniając powództwo powodów - następców prawnych Witolda K. - Heleny K., Marka K. i Joanny K., zasądził na ich rzecz od pozwanej Regionalnej Izby Obrachunkowej w Z.G. żadaną kwotę 15.928 zł z ustawowymi odsetkami od 7 sierpnia 2002 r. Powyższy wyrok został oparty na następujących ustaleniach. Witold K. pełnił funkcję prezesa Regionalnej Izby Obrachunkowej w Z.G. od 22 stycznia 1993 r. do 31 lipca 2002 r. na podstawie powołania. W dniu 15 kwietnia 2002 r. został odwołany ze stanowiska. Urlop wypoczynkowy przysługujący

mu za rok 2000 wykorzystał od 15 do 29 maja 2002 r., a za pozostałą część tego urlopu otrzymał ekwiwalent pieniężny. Pozwany wypłacił również ekwiwalent za 16 dni przysługującego urlopu za 2002 rok. Na podstawie orzeczenia KIZ [...] w Z.G. z dnia 28 listopada 1991 r. Witold K. został zaliczony do II grupy inwalidzkiej. Przedłożył on pozwanemu powyższe orzeczenie przy piśmie z dnia 16 maja 2002 r., czyli dopiero po odwołaniu go ze stanowiska. Wcześniej nie składał u pracodawcy informacji o swoim stanie zdrowia. Sąd dał wiarę słuchanemu w charakterze strony powodowi Witoldowi K., że faktycznie nie wykorzystał on urlopu wypoczynkowego w okresie od 6 do 31 maja 2002 r., bo skutecznie odmówił wzięcia tego urlopu po odwołaniu go z pełnionej funkcji. Według Sądu powód nie miał obowiązku wykorzystania urlopu w okresie odwołania. W kwestii dodatkowego urlopu wypoczynkowego z tytułu znacznego stopnia niepełnosprawności, stwierdzonego orzeczeniem KIZ [...] w Zielonej Górze z 1991 r. (według II grupy inwalidzkiej), Sąd uznał, że prawo do tego urlopu wynika bezpośrednio z mocy art. 19 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 ze zm.) w wymiarze 10 dni roboczych rocznie, z jednym tylko warunkiem, że prawo do pierwszego urlopu wypoczynkowego powstaje po przepracowaniu roku od zaliczenia do któregoś ze wskazanych stopni niepełnosprawności. Pozwany nie kwestionował znacznego stopnia niepełnosprawności powoda, natomiast z faktu, że dowiedział się o tym dopiero w maju 2002 r. nie może wyprowadzać wniosku o utracie przez powoda przysługującego mu uprawnienia z mocy prawa. Sąd podzielił stanowisko powoda, że wcześniejsze niezgłoszenie przez niego prawa do urlopu dodatkowego wynikało z tego, że nie wykorzystywał on urlopu nawet w wymiarze podstawowym.

Apelację od tego wyroku wniosła pozwana Regionalna Izba Obrachunkowa w Zielonej Górze zarzucając naruszenie: 1) art. 171 § 2 k.p., przez przyjęcie, że powód nie miał obowiązku wykorzystania przysługującego mu urlopu wypoczynkowego w okresie od 6 do 31 maja 2002 r.; 2) art. 19 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, przez przyjęcie, że bez wpływu na uprawnienia powoda do dodatkowego urlopu wypoczynkowego z tytułu zaliczenia do określonego stopnia niepełnosprawności pozostawało nieprzedłożenie przez niego pracodawcy orzeczenia KIZ. Pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 29 czerwca 2004 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., uznając zasadność apelacji strony pozwanej zmienił zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że oddalił powództwo. Zdaniem Sądu drugiej instancji, uzgodnienie między stronami stosunku pracy terminu wykorzystania urlopu wypoczynkowego jest z punktu widzenia pracodawcy obowiązkiem udzielenia urlopu w uzgodnionym terminie. Przesunięcie uzgodnionego terminu może nastąpić w sytuacjach określonych w art. 164 k.p. Żadna jednak z tych okoliczności nie zaszła w rozpoznawanej sprawie. Zdaniem Sądu drugiej instancji przesunięcie udzielonego terminu urlopu na wniosek pracownika mogło mieć miejsce jedynie z uzasadnionych przyczyn i wymagało decyzji pracodawcy, której w tym przypadku nie było. Co do urlopu wypoczynkowego z tytułu zaliczenia powoda do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, Sąd drugiej instancji uznał, że powód nie nabył prawa do tego urlopu. Powód nie przedstawił pracodawcy orzeczenia KIZ w toku całego zatrudnienia, tj. w latach 1993-2002. Zgodnie z § 1 ust. 2 rozporządzenia MPiPS z dnia 28 maja 1996 r. (Dz.U. Nr 62, poz. 286 ze zm.), osoba ubiegająca się o zatrudnienie może dodatkowo przedłożyć dokumenty potwierdzające jej umiejętności i osiągnięcia zawodowe, świadectwa pracy z poprzednich miejsc pracy oraz inne dokumenty potwierdzające okresy zatrudnienia, obejmujące okresy poprzedzające w innym roku kalendarzowym niż rok, w którym pracownik ubiega się o zatrudnienie oraz dowody stanowiące podstawę do korzystania ze szczególnych uprawnień w zakresie stosunku pracy. Takim uprawnieniem jest dodatkowy urlop wypoczynkowy, a więc obowiązek udzielenia tego urlopu obciąża tylko tego pracodawcę, któremu osoba ubiegająca się o zatrudnienie (ewentualnie pracownik) takie uprawnienie zgłosił. Zdaniem Sądu drugiej instancji, prawo do dodatkowego urlopu przysługuje tylko temu pracownikowi, który takie orzeczenie o niepełnosprawności przedłożył pracodawcy. W sytuacji, gdy powód nie nabył prawa do dodatkowego urlopu wypoczynkowego, to nie przysługuje mu ekwiwalent pieniężny z tytułu niewykorzystania tego urlopu.

W kasacji strony powodowej zarzucono naruszenie - przez błędną wykładnię - następujących przepisów: 1) art. 171 § 1 k.p.; 2) art. 19 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zdaniem skarżących źródłem uprawnienia do dodatkowego urlopu z tytułu niepełnosprawności jest wskazany przepis art. 19 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Przyjęcie przez Sąd, że nieprzedsta-

wienie przez powoda orzeczenia KIZ pozbawia go prawa do dodatkowego urlopu jest błędne, gdyż jedyną przesłanką uprawnienia do takiego urlopu jest samo zaliczenie danej osoby do konkretnego stopnia niepełnosprawności. Kasacja zawiera także naruszenie § 1 ust. 2 rozporządzenia MPiPS z dnia 28 maja 1996 r. (Dz.U. Nr 62, poz. 286 ze zm.).

Skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku w całości przez oddalenie apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesiony w kasacji zarzut naruszenia art. 171 § 1 k.p. jest bezzasadny w odniesieniu do zaskarżonego wyroku w jego części rozstrzygającej o bezzasadności roszczenia dotyczącego ekwiwalentu za niewykorzystany urlop podstawowy (tak nazywany w odróżnieniu od dochodzonego w sprawie ekwiwalentu za niewykorzystany urlop dodatkowy). Oczywiście, bo jednoznacznie wyrażoną w brzmieniu art. 171 § 1 k.p. przesłanką prawa do ekwiwalentu pieniężnego stanowi niewykorzystanie przysługującego urlopu z powodu (między innymi), tak jak w rozpatrywanym wypadku, rozwiązania stosunku pracy. Ta przesłanka nie zaistniała, skoro w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku znajduje się ustalenie, że powód cały przysługujący mu urlop podstawowy wykorzystał w dniach 6-31 maja 2002 r. Ustalenie to jest jednoznaczne ze względu na okoliczności faktyczne dotyczące udzielenia urlopu i faktycznego nieświadczenia pracy przez powoda w tym okresie, a równocześnie braku skutecznego wobec pracodawcy jakiegoś zdarzenia, które prowadziłyby do cofnięcia lub przesunięcia urlopu. Ustalone w wyroku okoliczności faktyczne nie podlegają badaniu w postępowaniu kasacyjnym, skoro kasacja nie zawiera w ogóle podstawy określonej w art. 393¹ pkt 2 k.p.c. i nie formułuje jakichkolwiek zarzutów w zakresie procedury sądowego ustalania faktów (por. art. 393¹ § 1 i 2 k.p.c.). Nie ma racji skarżący twierdząc, bez powołania się zresztą na jakikolwiek przepis prawa materialnego, który stanowiłby podstawę dla tego twierdzenia, jakoby pracodawca nie miał prawa do udzielenia urlopu wypoczynkowego w okresie po odwołaniu pracownika, ale jeszcze w trakcie trwającego stosunku pracy. Ponieważ skarżący nie wskazuje podstawy prawnej swego twierdzenia, wystarczy zauważenie, że udzielenie urlopu wypoczynkowego jest uprawnieniem pracownika i odpowiadającym mu zobowiąza-

niem pracodawcy (art. 152 k.p.), które podlega realizacji dopóki trwa zatrudnienie, a więc w razie odwołania pracownika najpóźniej w okresie wypowiedzenia (por. art. 70 § 2 k.p.).

Przedstawiona wyżej część kasacji wobec braku uzasadnionej jej podstawy podlegała oddaleniu stosownie do art. 393¹² k.p.c.

Inaczej rzecz się ma z zarzutami kasacji w zakresie rozstrzygnięcia o bezzasadności dochodzonego w sprawie ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop dodatkowy. W tym zakresie ocena prawna zaskarżonego wyroku - jak to zasadnie podniesiono w kasacji - wynika z błędnego założenia jakoby prawo do dodatkowego urlopu przysługujące osobie zaliczonej do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie powstawało w razie - tak jak w rozpatrywanym wypadku - nieprzedłożenia pracodawcy uzyskanego przez pracownika odpowiedniego orzeczenia stwierdzającego niepełnosprawność. Nie ma racji Sąd Okręgowy upatrując podstawy dla swego stanowiska w § 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie zakresu prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika (Dz.U. Nr 62, poz. 286). Wyrażony w tytule tego rozporządzenia jego przedmiot i zakres wynikający z upoważnienia określonego w art. 298¹ k.p. dotyczy prowadzenia przez pracodawców dokumentacji w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz sposobu prowadzenia akt osobowych pracownika. Nie ma żadnych podstaw, ażeby z tych regulacji wyprowadzać skutki materialnoprawne w sferze wynikających ze stosunku pracy na podstawie przepisów prawa pracy, praw pracowników do urlopu wypoczynkowego. Takich konsekwencji prawnych nie przewidują w szczególności wchodzące w rachubę w sprawie przepisy Kodeksu pracy (art. 152-173) oraz przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (art. 19). W świetle art. 152 k.p. jedyną przesłanką prawa do urlopu wypoczynkowego jest pozostawanie w stosunku pracy (§ 1). Prawo to jest bezwzględnie obowiązujące, nie podlega aktom dyspozycyjnym stron stosunku pracy. Pracownik nie może się zrzec tego prawa (§ 2). Z kolei art. 19 powołanej ustawy z 27 sierpnia 1997 r., nie naruszając w niczym zasad określających prawo do urlopu wypoczynkowego, określa jedynie przesłanki prawa do dodatkowego urlopu wypoczynkowego. Przesłanką prawa do dodatkowego urlopu jest zaliczenie pracownika do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności i przepracowanie jednego roku po dniu zali-

czenia do jednego ze stopni niepełnosprawności (art. 19 ust. 1). Tak ukształtowane z mocy prawa - prawo do urlopu dodatkowego - nie obejmuje jedynie osób, które z innego tytułu mają już uprawnienie do urlopu wypoczynkowego w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych lub prawo do urlopu dodatkowego na podstawie odrębnych przepisów (art. 19 ust. 2). Ani Kodeks pracy ani powołane przepisy ustawy z 27 sierpnia 1997 r. nie uzależniają prawa do urlopu wypoczynkowego od wniosku osoby do urlopu uprawnionej. Takiego uzależnienia (negatywnej przesłanki) nie sposób wywodzić z przepisów aktu wykonawczego (art. 298¹ k.p.) określającego zasób prowadzonej przez pracodawców dokumentacji w sprawach ze stosunku pracy, w szczególności, że osoba ubiegająca się o zatrudnienie może przedłożyć dokumenty stanowiące podstawę do korzystania ze szczególnych uprawnień w zakresie stosunku pracy. Oznacza to - ze względu na przedmiot i cel tejże regulacji - że pracodawca powinien „prowadzić” także taką dokumentację, którą przedłoży pracownik. Wszak chodzi o udokumentowanie wobec pracodawcy szczególnego uprawnienia w zakresie stosunku pracy. Nieuzyskanie przez pracodawcę wiadomości o przysługującym pracownikowi z mocy prawa prawie do dodatkowego urlopu wypoczynkowego może - w konkretnych okolicznościach - oznaczać tylko tyle, że pracodawcy nie można zarzucić zawinionego niewykonania zobowiązania do udzielenia urlopu zgodnie z przepisami prawa pracy (por. w szczególności art. 161 k.p.). Brak winy pracodawcy nie unicestwia samego prawa do urlopu wypoczynkowego, może jednak - razem z innymi okolicznościami - mieć znaczenie przy rozpatrywaniu roszczenia o ekwiwalent pieniężny przysługujący „w razie niewykorzystania przysługującego urlopu w całości lub w części” (art. 171 § 1 k.p.). Roszczenia te podlegają ocenie według przepisów o przedawnieniu roszczeń (por. w szczególności art. 291 § 1 k.p.). Nie można też - co do zasady - wykluczyć potrzeby oceny przyczyn niewykorzystania urlopu w świetle klauzuli generalnej określonej w art. 8 k.p.

Z powyższych względów, skoro wychodząc z błędnego założenia co do przesłanek prawa do dodatkowego urlopu wypoczynkowego, Sąd Okręgowy nie wyjaśnił konkretnych okoliczności odnoszących się do roszczenia o ekwiwalent za niewykorzystany urlop, uznając zasadność w tym zakresie podstawy kasacji powoda, Sąd Najwyższy w tym zakresie orzekł stosownie do art. 393¹³ § 1 k.p.c.

=====